

ՀԱՅ ԲԺՇԿԱԿԱՆ ԱՐՁԱՆԱԳՐԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆ

Զ Ե Կ Ո Յ Ց

Ներկայ աշխատութիւնս Հաւաքածոյ մ'է, բժշկութեան հետ ուղղակի կամ անուղղակի առնչութիւն ունեցող այն ամէն Արձանագրութիւններուն, որոնք փորազրուած են և զրուած՝ քարի, փայտի, պատկերի կամ ո՛ր և է մետաղի վրայ, Ուստի կը պարունակէ՝

1°. վերապատմութիւններ աղբիւրներու, ջրհորներու, որոնք Առողջապահութեան համար անհրաժեշտ միջոցներ ու պէտք մը համարուած են:

2. Հին և նոր բժիշկներու, դեղագործներու Տապանագիրներ:

3. Ազգային հիւանդանոցներու, կամ Ապաստանարաններու Արձանագրութիւններ:

4. Ախտաբոյժ կամ հիւանդաբոյժ հըռչակուած Դամբաններու շիրմագիրներ:

5. Հիւանդանոցներու սեպհական աւնօթներու վրայ կարդացուած Յիշատակարաններ, և այլն...

Աւելորդ չըլլայ յայտնել, թէ այս աշխատութեանս մաս չեն կազմեր՝ Հայ Բժշկական Ձեռագիրներու Յիշատակարանները, որոնք՝ իրենց առանձին տեղը ունեցած են արդէն, իմ «ՀԱՅ ԲԺՇԿԱԿԱՆ ՁԵՌՆԱԳՐԻՔ» անուն հրատարակութիւններու մէջ՝:

* * *

Բժշկական Արձանագրաբանօրիւնը (Epigraphie Médicale) բժշկական պատմութեան ամենակարեւոր մէկ մասը նկատուած է ընդհանրապէս, տեսակ մը ուղեգիրք անոր կամ լաւ եւ հանգրուանաօրացը, որուն առաջին նախաձեռնարկն եղաւ

իմ Բարիգեան Նախկին ուսումնակիցներէս ու բարեկամէս՝ մեծանուն Տոքթ. Ռաֆայէլ Պլանշառէ, ապա Դասատու Բնական Պատմութեան Բժշկական Համալսարանին Բարիգի, հիմնադիր Փրանսական բժշկապատմութեան ընկերութեան ու անոր ալ առաջին (1902-1904) Նախագահը, որ 1907ին սկսաւ հրատարակել այդ առթիւ երկու տետրակ Epigraphie Médicale անունով՝ և իւր վաղահաս մահը ընդհատեց զայն:

Բրոֆ. Ռաֆայէլ Պլանշառի Թելադրութեամբն էր, որ ես ալ անոր ցոյց տուած ծրագրին համաձայն 1910ին ձեռք զարկի հաւաքել, Հայ Բժշկական Արձանագրութիւններ, որոնք իր հրատարակութիւններուն մաս պիտի կազմէին Փրանսերէն Թարգմանութեամբ, բայց չյաջողեցաւ:

* * *

Երկար ու համբերատար պրպտումներով է որ յաջողած եմ ժողովել այս բաւորը, մերթ ամամբ հոս հոն երթալ-զալով, Թղթակցութիւններ ընելով, մանաւանդ հատորներու, Թերթերու մէջ դեգերելով:

Հայ բժշկական պատմութեան կարեւոր մէկ էջը կը համարիմ այս հաւաքածոյս, որ կը յայտնէ՝ թէ Հայը ուր որ ալ ապրած

1. «Արքիւեք» Կ. Պոլսոյ 1889 հոկտ. և 1890 յուլիս: «Համդէս Ամսօրնայ» 1892, 1898, 1899, 1920, 1921 և 1925 տարիները:

«Քրագմովէպ» 1923-1926 տարիները:

2. Bulletin de la Société Française d'Hist. de la Médecine, tome VI année 1907, page 841.

է՛ հայրենի թէ օտար երկիրնքի տակ, միշտ սիրող եղած է առողջութեան և առողջապահական միջոցներու. իւր աւագ պարտականութիւնն ըրած է ցաւակեր արեւնակիցներու օգտակար ըլլալ, անոնց հիւանդանոց, ապաստանարան պատրաստել և անջրդի վայրերու մէջ՝ հեռուններէն բերելով հոսեցնել քնոյր, քուր՝ ինչպէս կ'աւանդեն պատմագիրներ, հայր պաշտած է նախապատմական շատ հին դարերու մէջ իսկ:

* * *

Կը խոստովանիմ թէ ամբողջական գործ մը չէ այս հրապարակ հանածս. գիտեմ թէ կան դեռ մութը մնացած շատ մը արձանագրութիւններ բժշկութեան վերաբերեալ, գործող չեմ կրցած ձեռք բերել, բայց հարկաւ պատեհ առիթը պիտի թողաւորէ ինձ, որպէս զի անոնք ալ հետզհետէ ի լոյս բնծայեմ յաւելուածի ձեռով:

Այսու հանդերձ՝ ներկայ Հաւաքածոյս կը պարունակէ արդէն հին ատեններէ մինչեւ ներկայ ժամանակ, բաւական հոծ թուով Արձանագրութիւններ, որոնց անհետացած Հայութեան մը արտեանդն գրեթատութեան արձանը կը յօրինեն և կը յայտնեն նաեւ յիշատակը կարգ մը գործունեայ բժիշկներու ու զեղագործներու:

Մասնաւոր դասաւորութեան մը չեմ վերածած այս Արձանագրութիւնները. խառն ներկայացուցած եմ զանոնք. միայն ուշադիր ըլլալով անոնց թուական կարգաւորութեանը, և ջանացած եմ՝ կարելիութեան սահմանին մէջ տեղեկութիւններ ալ գրել անոնց վրայ:

Յոյս մեծ ունիմ թէ այս դուգնաքայ աշխատութիւնս, իւր տեսակին մէջ նոր, պատճառ կ'ըլլայ՝ որ ուրիշներ ալ սկսին հաւաքել սոյնգունակ Արձանագրութիւններ, ամբողջացնելու համար իմ ձեռնարկիս պակասութիւնը:

ՏՈՒՐ. ՎԱՐԿԱՅ Ե. ԹՈՒՐԱՅԱՆ

Բաքի, 1930

Ա.

« ԵՄԼ ԹՈՒԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ՀԱՅ-ՈՑ ԵՄ ՈՒԻՏԱՑՏՈՒՐ ՎԱՆԱ-ԿԱՆՍ ԵՒ ՏՈՒՏԻ ԵՂԱՑՏԻԻ ԻՄ ԲԵՐ-ԱՔ ԶԱՂԲԻՐՈՒՄ Ի ՍԱՐԿԱՊԱ-ՆՈՒ ԴԱՇՏԵՆ Ի ԹԱԽԻՆ ԹԵ ԹԵՒ-ԱՆԱՑ ՈՔ ԻԼԵ ԹԻՄ ՄԵՂԱՑՍ ՊԱՐ-ՏԱԿԱՆ ԵՂԱԹԵՒ: »

Աղբիւրներու վերաբերեալ գտած Արձանագրութիւններու ամենահինն է սա, որ կը կրէ Հայկական 232 և Քրիստոսի 783 թուականը:

ՈՒԻՏԱՑՏՈՒՐ անուն վանականի մը և իւր եղբորը շինել տուածն է այն, որ կը գտնուի Հին-թալիսի աւերակ Մայր եկեղեցիին ձախակողման սիւնին արեւմտեան էջին վրայ:

Հին-թալիս գիւղ մ'է Այրարատի Արազածոտ գաւառին մէջ, Արագածի հարաւային երեսին վրայ:

Մոյն Արձանագրութիւնը կը բաղկանայ եղբւր ըստ Հ. Ղ. Ալիշանի և Գարեգին Վ. Յովսէփեանի (այժմ եպիսկոպոս), 7 տողէ և է՝ երկաթագիր. փորագրուած է մեծ մարմարիոյն մը վրայ, որուն չափն է 100×51 հարիւրորդամնոր:

Առաջին անգամ հրատարակած է զայն Հ. Ղ. Ալիշան 1890ին իւր «Այրարատ» հոյակապ աշխատասիրութեան մէջ (էջ 138-139), ուրկէ առնելով հրատարակեց զայն երկրորդ անգամ 1913ին, Կ. Կոստանեանց իւր «Վիմակաճ Տարեգիր» երկին մէջ (էջ 2). իսկ երրորդ անգամ ալ Գարեգին Վ. Յովսէփեան իւր «Քարտէսն Հայ Հնագրոսրեան» հիտնալի աշխատութեան մէջ (էջ 10) անոր լուսատիպ պատկերով:

Միայն թէ այս վերջինը բաւական կը տարբերի առաջինէն և է՝ հետեւեալը.

« ԵՄԼ ԹՈՒԱԿ(Ա)ՆՈՒԹԵԱՆ ՀԱՅ-ՈՑ ԵՄ ՈՒԻՏԱՑՏՈՒՐ ՎԱՆԱ-ԿԱՆՍ ԵՒ ՏՈՒՏԻ ԵՂԱՑՏԻ ԻՄ ԲԵՐ-ԱՔ (Ձ)ԱՂԲԻՐՈՒՄ Ի ՔԱՐԿԱՊ(Ա)? »

ՆՈՒՒԹ՝ ԱՏԵՆ Ի ԹԱԼԻՆ. Թէ ԹԻՇԻ(Ա)
ՆԱՅ ՈՔ ԻԼԷ ԻՄ ՄԵՂԱՅՍ (ՊԱՐ)
Բ(Տ)ԿԱՆ ԵՂ(Ի)ՑԻՑ:

Անշուշտ սոյն երկու կերպ հրատարա-
կութիւններուն երկրորդը պէտք է ընդուն-
ել, քանի որ Հ. Յովսէփեան երկին մէջ
պատկերը կը ներկայացնէ այդ աղբիւրին
աւելի անոր հարկէ և կարեւորութիւն ըն-
ծայել:

Սակայն այս տարբերութիւնները զիս
շատ չեն հետաքրքրեր. կարեւորն այն է՝
որ երկուցն ալ կը յայտնեն թէ Ը դա-
րուն թալինին մէջ շինուած է աղբիւր մը:
Այս Արձանագրութեան մասին «Փարս-
տէս Հայ Հնագրութեան» մէջ կը կարգանք
սա տողերը.

«Արձանագրութիւնը գրուած է բոլո-
ւորապէս, ուղղանկիւն երկաթագրի, երբեմն
«և բոլորգրի ու շեղագրի ձևերով, որով
«և առանձին ուղադրութեան արժանի,
«էթէ չհաշուենք Անիի միջնաբերդի եկե-
ղեցու Աբրահամ վարդապետի արձանա-
գրութիւնը, սա առաջինն է, ուր գործա-
ւորուած է Հայոց թուականը»:

Ուրեմն կրկնապէս թանկագին է ըստ իս՝
բժշկական այս հին Արձանագրութիւնը:

Բ.

«Շնորհիւ աստուծոյ ես աշոտ Թագաւոր
շինեցի դամբարան եւ վանս յիշա-
տակ իմ որդի Առիւծոյ եւ քան-
դակ մի առիւծոյ՝ ի ջուրն Գալա-
վանաց կողմից կանգնեցի աղբիւրն
ի անուն առիւծոյ եւ քաղցց մի
յիշատակ քսան ամեայ յորդոյ.
Ի ծորն Գալաւանաց եւ տվի անուն
Առիւծամօր եւ միաքանից պարտ են
սուրբ ուխտիս տարին երկու պատա-
րագ ի գիւտ խաչի տոնին, կատարողը
աւրճնին աստուծոյ, խափանիչը դատա-
պարտւին ի տեառէն
ի Թվին Նիւի, ի նաւասարդի. գ.
ի վանս սրբոյ Գրիգորի
Լուսաւորչի».

Հնութեան կարգով սա Երկրորդ Աղ-
բիւրն է: Այս Արձանագրութիւնը առաջին
անգամ հրատարակեց Ատրպետ 1913ին¹,
քաղելով զայն 16րդ դարու Մաշտոցի
մը ծածկոց կեդրէին մէջ գետեղուած մա-
գաղաթի կտորի մը վրայէն: 16 տող է և
բոլորգրի: Հրատարակուածը անշուշտ բուն
Արձանագրութեան ընդօրինակութիւնը եւ
դա՞ծ պէտք է ըլլայ:

Ինչպէս կ'երեւի՝ Արձանագրութիւնը կը
կրէ ՆԻԷ (447+551)=998 թուականը
և կը պարունակէ անունը Աշոտ Թագա-
գաւորի մը, որ իւր վաղամեռիկ ԱՌԻԻԾ
կոչուած զաւակին համար շինել կու տայ
այդ Աղբիւրը:

Պ. Կ. Բաւմաշեան 1914ին² կասկած
յայտնած է այս արձանագրութեան ստու-
գութեանը մասին, առարկելով թէ 998
թուին ԱՇՈՏ անունով Թագաւոր չէ եղած:

Անշուշտ «Ատրպետ»ի պէս լուրջ բա-
նասէր մը ուղադրութեան առած է այս
կէտը, բայց ես կը համարձակիմ ենթա-
դրել, թէ Աշոտ Ողորմածն (+977) յե-
տոյ թերեւս ուրիշ Աշոտ մը եւս եղած
ըլլայ, ու Թագաւորած Գագիկ Ա. էն (989)
անմիջապէս առաջ:

Այս ենթադրութեամբս ես կը տարւոյմ
կասկածելու թէ սոյն Արձանագրութեան
թուականը սխալ կարդացուած պէտք է
ըլլայ: «Ատրպետ» իւր յօդուածին հետ
ներկայացուցած է նաեւ Արձանագրու-
թեան լուսանկարը, որուն վերջին տողին
մէջ կարելի չէ որոշել թէ թուականը իրօք
ՆԻԷ՝ թէ ոչ՝ ՆԻԷ է. ես կը միտիմ այս
երկրորդին և կը համարձակիմ ըսել թէ
Արձանագրութեան թուականը պիտի ըլ-
լայ 978 և Աշոտ Ողորմածին յաջորդ ու-
րիշ Աշոտ Թագաւոր մը եւս, մեզ անծա-
նօթ մնացած: Վարկածս ստուգութեան կա-
րօտ կը յայտարարեմ, որով Կ. Բաւմա-
շեանի գաղափարը (զէթ առ այժմ) ան-
ընդունելի կը համարեմ:

1. «Քարտէս Հայ ձագրութեան», Վազարա-
պատ 1918 էջ 10:

2. «Համդէս Ամսօրեայ» 1918 էջ 579.

3. «Գալայիկ» 1904 թիւ 7.

Գ.

նա թո՛ւ ... ԵՍ ԱՐՈՂԱՄԻ, ՈՐԴԻ ՎԱՀՐԱՄԱ, ԻՇԵԱՆԱՅ ԻՇԵԱՆԻ, ԵՏՈՒ ԶԿԱՌՆՈՒՏԻ ԱՐՏՆ Ի ՍՈՒՐԲ ԱՌԱՔԵԱԼՔՍ ՎԱՍՆ ԵՂԲԱԻ ԻՄ ԳԴԻԳՈՐՈՅ ԱՌՈՂՋՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ԿԵՆԱՑՆ ՅԵՐԿԱՐՈՒԹԵԱՆ:

Այս Արձանագրութիւնը որ 1031 = (ՆՁ—480 + 551) թուականը ունի. կը գտնուի փորագրուած, Անի քաղաքին Ս. Առաքելոց Եկեղեցիին մէջ:

Հրատարակած է զայն առաջին անգամ 1858ին Սարգիս Եպ. Զալալեան¹. Երկրորդ անգամ Հ. Ներսէս Սարգիսեան 1864ին², երրորդ անգամ Հ. Ղ. Ալիշան 1881ին³. Իսկ չորրորդ անգամ ալ Կ. Կոստանեան 1913ին⁴:

Հետաքրքրական է այս արձանագրութիւնը այնու՝ զի Արողամբ իւր եղբորը առողջութեանը համար արտ մը կը նուիրէ Ս. Առաքելոց եկեղեցիին. նպատակը բըժշկական՝ որ քնաւ գոյութիւն չունի ուրիշ Արձանագրութիւններու մէջ:

Յայտնի չէ մեզ թէ տեղւոյն վրայ քանի տողէ կը բաղկանայ Արձանագրութիւնը, թէևս հրատարակութեանը մէջ երեք տող է այն. իսկ գիրերը, անշուշտ երկաթա-գիր փորագրուած են ինչպէս Անիի միւս Արձանագրութիւնները:

Դ.

ՈՂ. ԹՈՒԻՆ ԵՒ ԻՇԵԱՆՈՒԹԵԱՆ ՍՄՊԱՏԱ ԵՍ ԲԱՐՍԵՂ ԵՐԷՑ ՈՒ ՍԱՐԳԻՍ ԵՒ ԱՅՂ ԵՂԲԱՅՐՔՍ ԵՒ ՍԱՆԱՍԻ ԵՐԻՑՍ ՈՐԳԻԹ ՄԵՐ ԺՈՂՎՐԻՈՎԱ ՇԻՆՅԱՔԱ ԶԵԿԵԼԵՑԻՍ ԵՒ ԲԵՐԱՔ ԶՋՈՒՐՍ:

1. «Ճամայարձորդութիւն ի Մեծն Հայաստան» Հատոր Բ. էջ 10.

2. «Տեղագրութիւնք ի քորք և ի Մեծն Հայս», Վեհապէս էջ 190.

3. «Շիրակ», Վեհապէս էջ 60.

4. «Վիմակամ Տարեգիրք» էջ 17.

5. «Ստորագրութիւն կաթողիկէ Էջմիածնի և

1181 թուականը (630 + 551 = 1181) կրող այս Արձանագրութիւնը որ Զուրի բերուիլը կ'իմացնէ (Թերեւս 'աղբիւր մը'), կը գտնուի Պատասաճորի մէջ. առաջին անգամ զայն 1842ին հրատարակած է Շահ-խաթունեան⁵, երկրորդ անգամ Մ. Կպ. Բարխուդարեանց 1895ին⁶, իսկ երրորդ անգամ ալ Կ. Կոստանեան 1913⁷:

Յայտնի չէ սակայն թէ քանի տող է, արձանագրուած է թէ քանդակուած:

Ե.

Ի ԹՈՒԻՆ ՈՒ. ԿԱՄԱՆ ԱՍՏՈՒԾՈՑ ԵՍ ՏԵՐ ԲԱՐՍԵՂ ՈՐ ԳՆԵՑԻ ԶՎԱՆՔՍ ՅԱՆԱԻՐԻՆԱՑ ԵՒ ԵՏՈՒ ԶՏԻԹԲՆ ՎԱՆԻՑՍ ԵՒ ԶՋՈՒՐՍ. ՈՐ ԻՒՐԵԱՆ ԷՐ Ի ՀՈՑԵ ԵԼԵԱԼ ՅԵՇԱՏԱԿ ԻՆՁ ԵՒ ԲԱՐԵՒԱՍ ԱՌ ՔՐԻՍՏՈՍ. ԵԹԷ ՈՔ ԶՏԻՇԱՏԱԿՍ ՄԵՐ ԻՍՓԱՆԵՍԵՑԷ ՆՋՈՎԻ ՅԱՍՏՈՒՇՈՑ ԵՒ ԵԱՄԵՆԱՑՆ ՍՐԲՈՑ:

Նախորդ Արձանագրութեան 10 տարի կրտսեր է այս (1191) և կը գտնուի Շիրակ գաւառի Յարդիկ գիւղի Ս. Ստեփաննոս եկեղեցիին արեւմտեան-հարաւը, թերեւս աղբիւրի մը վրայ որ գոյութիւն ունի եղբը հինէն և անօրէններ զայն յափշտակեր են, ինչպէս կը յայտնէ վանքին վերազնոդն ու վերաշինողը Տէր Բարսեղ:

Հրատարակած է զայն առաջին անգամ 1842ին Սարգիս Վ. Զալալեան⁸, յետոյ Կ. Կոստանեան 1913ին⁹:

Յայտնի չէ թէ ինչ տեսակ գիր ունի այն և թէ քանի տող է:

Հարկաւ փորագրուած պէտք է ըլլայ:

5. ինձ գաւառացն Այրարատայ» էջ 611.

6. «Արցախ» էջ 180.

7. «Վիմակամ Տարեգիրք» էջ 94.

8. «Ճամայարձորդութիւն ի Մեծն Հայաստան», Հատոր Ա. էջ 221.

9. «Վիմակամ Տարեգիրք» էջ 87.

Չ.

Ի Ոսկե Թիւս եւ հայր Միսիմար սատա-
րուծեամբ Սարգսի կրանաւորի եւ կա-
մակցութեամբ սուրբ միաբանաց զականց
Գուրգոս զոր մեր թիւն Թագաւորացն կարի յոյժ
ջանացեալ եւ ոչ ժամանեցին բերել Աս-
տուծոյ կամաքն մեծ ծախիւք եւ աշ-
խատութեամբ ածաք զԳուրգոս 'ի Հոռոմոսի
վանքս եւ հաստատեցաք յամենայն ամի
պատարագել գփրիստոս յանուն աշխա-
տաւորաց Գուրգոս 'ի տաւնի տապանակին Գ
աւր. արդ եթէ ոք ի մեծաց կամ 'ի փո-
քունց հակառակ Կա Գուրգոս կամ գրիս զաւ-
ծին զկայենին զխաչահանուցան զանծման
առցէ եւ հայր որ զատ 'ի վանացս ան-
դաստանացս այլ ուրեք Գուրգոս տոս ընդ կա-
պանաւք է. եղել այս ի հայրսպետու-
թեան տեառն Բարսղի եւ ի տէրութեան
վանացս քրիստոսատր պատրոնացս Գրի-
գոր հեցակն եւ Սմակատա եւ եղբարց իւ-
րեանց եւ ի տէրութեան քաղաքիս եւ բո-
լոր երկրիս մեծ հայոց Քրիստոսի մեծ զաւ-
րականացս Զաքարիէի եւ Իւանէի որոց հո-
վանի քիցի սուրբ երրորդութիւն:

1198 Թուականը կը կրէ սոյն երկար
Արձանագրութիւնը և կը գտնուի Հոռո-
մոսի կամ Խօջապանքի տաճարին հիւսի-
սային կողմի դրսիդին՝ փորագրուած:

Հրատարակած է զայն նախ 1858ին
Սարգիս եպ. Զալալեան՝. յետոյ Հ. Ներ-
սէս Սարգիսեան 1864՝ և ապա Հ. Ղ.
Ալեքիս 1881ին՝ և Զորբորդ անգամ ալ
կ. Կոստանեան 1914ին՝.

Զրատարութեան՝ ուստի Առողջապահու-
թեան մեծապէս յայտարար վերտառու-
թիւն մ'է այս, և Կ'ուսուցանէ թէ ՀԱՅԲ
ՄԻՓՓԱՄ մը որչափ մեծ գուրգուրանք ու-
նեցած է վանքին առողջապահիկ վիճա-

կին և ո՞վ գիտէ քանի մեծ դժուարու-
թիւններով կրցաւ նա Ականց շորք հե-
ռունքէն բերել Հոռոմոսի վանքին մէջ,
սատար ունենալով իրեն Սարգիս անուն
կրօնաւորը:

Փորագրուած է եղբր այն՝ ինչպէս յայտ-
նեցի վերեւ, բայց յայտնի չէ թէ Բնչ
սեռակ գիր ունի:

Է.

Ի Ոմբ Թիւս եւ Զաքարիայ շահանշահ
որդի Սարգսի զաւրապետ Հայոց եւ Վրաց
քակեցի զգաղացն որ յԱկանս հակառակ
ջրիս շինած էր եւ վերստին հաստատեցի
զջուրս 'ի վանքս Հոռոմոսի վանս արեւ-
շատութեան ինձ եւ եղբար իմոյ Իւանէի
եւ յիշատակ ծնաւրաց մերոց. արդ եթէ
ոք հակառակ կայ ջրիս եւ յափշտակել ջանա
ի վանացս եւ կամ դարձեալ շինէ զգա-
ղացն զաւծին զկայենին զՅուդայիս զխա-
չահանացն զանծման առցէ եւ մի գտցէ
մասն եւ ողորմութիւն ի Քրիստոսէ Աս-
տուծոյ. հրամանակատարքն աւրինեսցին
ի սուրբ երրորդութեան:

Սա ալ կը գտնուի Հոռոմոսի վանքին
հիւսիսային կողմի դուրսի դին, Թերեւս
նախորդ Արձանագրութեան ճովը. զի սա
ալ Ականց շորքի վերանորոգութեան մա-
սին կը խօսի և անով արեւշատութիւն կը
խնդրէ Զաքարիա շահնշահ իրեն և իւր
եղբոր Իւանէի համար:

Թուականն է 1206, նախորդ արձա-
նագրութենէն ութը տարի յետոյ շինուած:
Հրատարակած է զայն նախ 1858ին
Սարգիս եպ. Զալալեան՝. յետոյ Հ. Ներ-
սէս Սարգիսեան՝, և երրորդ անգամ կ.
Կոստանեան 1913՝.

(Շարունակելի)

Տ. Վ. Թ. ԹՈՐԳՈՄԵԱՆ

1. «Ճամայարիորդութիւն ի Մեծո չայաստամ»
Հատր Բ. էջ 25-26.

2. «Տեղագր. ի փոքր և ի Մեծ չայս» էջ 149.

3. «Շիրակ» էջ 21-22.

4. «Վիմակամ ցարեգիրք» էջ 89.

5. «Ճամայարիորդութիւն ի Մեծո չայաստամ»
Հատր Բ. էջ 25.

6. «Տեղագր. ի փոքր և ի Մեծ չայս» էջ 149.

7. «Վիմակամ ցարեգիրք» էջ 47.